

7.10.2024

Eteläisen kumppanuuspöydän muistio

Aika torstai 3.10.2024 klo 16.30–19.00

Paikka Muta ja Kakku, Launeenkatu 82, Lahti

Läsnä

jäsenet

Raija Dyster

~~Sari Kuirinlahti~~

Sari Laaksonen

Reetta Rautiainen

~~Petra Särmäkari~~

Essi Aro

Suvi Lehtinen

Reijo Salonen (pj)

Siiri Penkari

~~Heikki Lehtiniemi~~

~~Taina Heininen-Reimi~~

Olli Kautonen

Efe Altıngediz

Heikki Hietanen

varajäsenet

~~Inga-Maija Hyppölä~~

Hilda Kempainen

~~Tomi Hakala~~

Susanna Norja

Inga Blomqvist

~~Hanna Kanerva~~

~~Juha Krouvi~~

~~Taito Palvanen~~

Mirja Virta

Risto Paulamäki

Kai Tuominen

~~Marika Westergård~~

~~Petra Kolhmainen~~

Sanna Ojanen

Puheenjohtaja

Reijo Salonen

Sihteeri/koordinaattori

7.10.2024

Maikki Suhonen

Asiantuntijat

projektipäällikkö Hanna Mattila

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 16.34.

2. Läsnäolijoiden toteaminen

Todettiin läsnäolijat.

3. Edellisen kokousmuistion hyväksyminen

Hyväksyttiin 21.8. kokousmuistio.

4. Luontoposiitiivisen tiekarttatyöpajan tulosten työstäminen

Projektipäällikkö Hanna Mattila esitteli Luontoposiitiivisen Lahden tiekarttatyöpajan tuloksia ja etenemistä. Kumppanuuspöytä keskustelee, millä toimenpiteillä Lahdesta tulee luontoposiitiivinen sekä miten kumppanuuspöydät ja asukkaat edistävät luontoposiitiivisuutta. Esitys ja aineisto merkattiin tiedoksi.

5. Kestävän liikkumisen vuosi 2025 ja KELPO-hanke

Projektipäällikkö Juuso Vähä-Piikkiö esitteli videotervehdyksellä Kestävän liikkumisen teemavuotta. Keskustellaan teemavuodesta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista kumppanuuspöydälle. Ideoidaan mahdollisia toimenpiteitä, tapahtuma- ja teemaehdotuksia sekä mahdollisia kohderyhmiä. Kerätään ideat talteen jatkotyöstöä varten.

Kumppanuuspöydillä on tapahtumissaan ollut käytössä teemoitettu arvonta-/kyselykaavake, jonka avulla on kerätty asukkailta tietoa teeman mukaisista asioista ja välitetty tietoa

7.10.2024

eteenpäin organisaatiossa asian parissa työskenteleville. Vuonna 2022 arvonta-/kyselykaavakkeen teema oli kierrätys/lajittelu, vuonna 2023 liikkuminen ja hyvinvointi ja vuonna 2024 luontopositiivinen Lahti. Vuoden arvonta-/kyselykaavakkeen 2025 teemaksi esitetään kestävästä liikkumista.

Tehtiin periaatepäätös arvonta-/kyselykaavakkeen 2025 teemasta; kestävä liikkuminen.

Ideat ja ajatukset kirjattiin erilliselle tiedostolle.

6. Eteläisen kumppanuuspöydän tempaukset valtakunnallisella vanhustenviikolla 6.–13.10.2024

Eteläinen kumppanuuspöytä päätti helmikuun 2024 kokouksessaan toteuttaa valtakunnallisella vanhustenviikolla eteläisellä alueella ikääntyville suunnatun liikunnallisia tempauksia.

Vanhustenviikon tempauksia varten perustettiin oma työryhmä, jonka tehtävänä oli ideoida ja hyväksyä teemaviikon tempaukset. Eteläinen kumppanuuspöytä päätti toteuttaa seuraavanlaiset tempaukset valtakunnallisella vanhustenviikolla:

- Kuntojumppa Monitoimikeskus Takataskun liikuntasalissa ma 7.10. klo 14.00–14.45
Huovilankatu 4, Lahti
- Keppijumppa Monitoimikeskus Takataskun liikuntasalissa ti 8.10. klo 8.30–9.15
Huovilankatu 4, Lahti
- Tuolijumppa Kumppanuustalo Fellmannian aula-tilassa to 10.10. klo 11.00–11.45
Kirkkokatu 27, Lahti
- Sauvakävely, lähtö Launeen kirkon pihalta P-alueelta ti 8.10. klo 13.00
Tapparakatu 22, Lahti
- Lahden kaupungintalon opaskierrokset ke 9.10. klo 10.00–11.00 ja to 10.10. klo 8.30–9.30
(Ennakkoilmoittautuminen)

Merkittiin tempaukset jäsenistölle tiedoksi.

7.10.2024

Talouskatsaus. Erillinen tiedosto.

7. Lahden seudun joukkoliikenteen seudullinen strategialuonnoksen 2024 lausuntopyyntö

Lahden Seudun Liikenteen (LSL) joukkoliikenteen alueellinen strategia vuosille 2025–2035 on valmistunut. Lahden seudun joukkoliikennelautakunta pyytää Lahden kumppanuuspöydiltä lausuntoa strategialuonnoksesta Lahden seudun joukkoliikennelautakunnalle osoitettuna viimeistään 31.10.2024. Lausuntopyyntö ja luonnos on lähetetty kumppanuuspöydälle sähköpostitse tutustuttavaksi.

Eteläinen kumppanuuspöytä kävi asiasta keskustelua ja päätti kommenttien antamisesta viimeistään 11.10. mennessä. Koordinaattori kerää kommentit yhteen ja toimittaa eteenpäin.

8. Lahen synttärät 1.11.

Synttärityöryhmässä on hyvin jäseniä kaikista kumppanuuspöydistä ja vastuuta on jaettu kaikille. Valmisteluita koordinoi keskustan pöydän koordinaattori. Työryhmän seuraava palaveri on 8.10., mihin mennessä vahvistuu lopullinen ohjelma. Tapahtuman markkinointi aloitetaan samalla viikolla. Illan esiintyjä ovat mm. Dimitri Keiski Duo, lahtelaisten nuorten bändi Village Ten sekä tulitaiteilija. Lahti-seura ry jakaa Vuoden lahtelainen tunnustuksen ja haastatellaan Lahti-mitalin saajaa. Kaupunginjohtaja avaa tapahtuman. Hämeenmaa lahjoittaa 500 kpl Hämeenmaa 120-v leivoksia jaettavaksi. Yhteistyökumppaneita ovat lisäksi mm. Lahden seurakunnat, LHS, Tiirismaan koulu, Keski-Lahden asukasyhdistys sekä opiskelijajärjestöt LTKY ja KOE.

Työryhmä toivoo, että mahdollisimman moni kumppanuuspöydän jäsen osallistuisi juhlaan! Mikäli haluat toimia juhlassa vapaaehtoisena jossain tehtävässä, ilmoitathan siitä Sannalle, sanna.virta@lahti.fi. Eteläisen kumppanuuspöydät jäsenistä seuraavat henkilöt ovat synttärityöryhmän jäseniä: Suvi Lehtinen, Petra Kolehmainen, Essi Aro, Sari Laaksonen ja Heikki Hietanen.

Tilannetiedot merkattiin jäsenistölle tiedoksi.

7.10.2024

9. Lahden kumppanuuspöytien kannanotto Lahden talouden suunnittelusta 2025 ja talouden tasapaino-ohjelmasta

Lahden kumppanuuspöydät kuuluivat 10.4. Lahden kaupungin tilannekuvan esittelyyn ja 6.6. esityksen Lahden kaupungin kehyksestä talousarviovuodelle 2025 ja -suunnitelmavuosille 2025–2027 sekä talouden tasapaino-ohjelmasta. Esittelijänä oli talousjohtaja Tiina Mörsky. Kumppanuuspöydät kommentoivat 6.6. työpajaosuudessa talouden ja toiminnan suunnittelua, pohtivat toiminnan ja päätösten vaikutuksia eri kohderyhmiin sekä elinympäristöön. Vaikutusten arviointitietoa on hyödynnetty osana kaupungin talouspäätösten ennakoarviointia.

Lahden kaupungin talouden tasapaino-ohjelmaan ja tulevien vuosien suunnitelmiin liittyvä eri palvelualueiden viestintä säästökohteista ja suunnitelmista sekä julkinen keskustelu ja kumppanuuspöytien saama asukaspalaute on herättänyt huolen siitä, ettei yhteistyötä ja riittävää vaikutusten arviointia ole tehty tai keskustelua käyty eri palvelualueiden välillä. Tällä hetkellä koetaan, että alueellinen epätasa-arvioinen palveluiden laadun heikentäminen ja lopettaminen sekä mahdollisen ei lakisääteisen toiminnan karsiminen on kohdentumassa liikaa lapsiin, nuoriin ja perheisiin. Kumppanuuspöytien tekemän vaikutusten arvioinnin pohjalta on valmisteltu kannanottoluonnos, jota on kaikkien pöytien jäsenistöt voineet kommentoida sähköpostitse. Päivitetty kannanottoluonnos käsitellään kokouksessa.

Eteläinen kumppanuuspöytä päätti kannanoton antamisesta kokouksessaan.

10. Tuki ja kumppanuus

- Launeen asukas- ja omakotiyhdistys ry:ltä on saapunut tuki ja kumppanuushakemus (500 €). Päätettiin toimia kumppanina.
- Terveysmetsän nuorten tapahtuma 15.10. saapunut tuki ja kumppanuushakemus (450 €). Päätettiin toimia kumppanina.
- Renkomäen omakotiyhdistykseltä saapunut tuki ja kumppanuushakemus (400 €). Päätettiin toimia kumppanina.

7.10.2024

- Lahden Seudun Omakotiyhdistyksen on saapunut tuki ja kumppanuushakemus (1 500 €). Päätettiin tuesta ja kumppanuudesta, ja tällä kertaa eteläinen kumppanuuspöytä ei lähtenyt tähän kumppaniksi.

Vuoden 2024 toimintarahaa on käytetty ja suunniteltu käytettävän seuraavasti:

- puistoruokailun tukeminen 1000 €
- lapsille ja nuorille suunnatun päihteiden vastaisen kampanjan tukeminen 2000 €
- nuorisokonsertin tukeminen 1000 €
- Lahden Runomaratoinin järjestämä kirsikkakukkajuhla 500 €
- Lahen synttärät marraskuussa 2000 €
- lasten olympialaiset 700 €
- Älä ragee-tapahtuma 2000 €
- Lahen Lavalla lauletaan 2000 €

11. Saapuneet ja lähteneet asiakirjat

1. Eteläisen kumppanuuspöydän kommentit Lahden pohjavesialueiden suojelusuunnitelman luonnoksesta; lähetetty sähköpostitse 23.8.2024
2. Launeen asukas- ja omakotiyhdistys ry:n saapunut tuki ja kumppanuushakemus; sähköpostitse 11.9.2024.
3. Lahden kaupungin rakennus- ja ympäristölautakunnan vastaus kumppanuuspöytien esitykseen viranomaisvalvonnan tehostamisesta Lahden pohjavesialueilla ja veden muodostumisalueilla maansiirtotöiden, rakennusurakoiden, teiden ja rataverkon hankkeiden sekä käytön osalta; saapunut sähköpostitse 10.9.2024
4. Lahden seudun joukkoliikenteen seudullinen strategia 2024 lausuntopyyntö; saapunut sähköpostitse 13.9.2024
5. Suomen Pakkauskierrätys RINKI Oy vastaus kotitalouksien pakkausjätteiden keräyspisteestä Lahden eteläiselle alueelle aloitteeseen; saapunut sähköpostitse 17.9.2024

7.10.2024

6. Järjestäjätahon (Lahden kaupunki, Päijät-Hämeen Hyvinvointialue, Playful City, Valo Valmennusyhdistys, Mente, Miete ry, FinFami ry, Partio, Outward Bound, Tiirismaan latu) saapunut tuki ja kumppanuushakemus sähköpostitse 18.9.2024
7. Renkomäen omakotiyhdistykseltä saapunut tuki ja kumppanuushakemus sähköpostitse 23.9.
8. Lahden Seudun Omakotiyhdistyksen tuki ja kumppanuushakemus; saapunut sähköpostitse 25.9.2024

12. Kumppanuuspöydän aloitteet ja esitykset

-

13. Muut asiat

1. Kokemukset Hyvin sanottu -festareilta ja keskustelujen kirjaukset
Aineistot toimitetaan jäsenistölle muistion yhteydessä.
2. Yöjuoksutapahtuma Renkomäen koululla pe 11.10. klo 18.30-20.30
Taina Heininen-Reimi, Siiri Penkari ja Mirja Virta
Koordinaattori laittaa mukaan lähteville erillisen viestin.
3. Laturauhanjulistus 10.12. klo 17.30 Ensilumen laavulla
Laturauhan julistukseen päätettiin lähteä mukaan.
4. Joulukylä 17.12.2024
5. Luontopositiivinen Lahti -kannanotto
6. Kilometrikisan tulokset, tilanne 1.10.
Eteläinen 11 223,9 km
7. Pohjoinen 9 094,7 km
8. Itäinen 7 527,1 km
9. Keskusta 7 500,1 km
10. Digitaalinen osallisuusalusta: <https://omalahti.fi/fi-FI/>

7.10.2024

14. Kokouksen päättäminen ja seuraava kokous

Päätettiin kokous klo 19.03. Seuraava kokous Lahden kaupungintalon sisäpihalla tiistaina 26.11.2024.

Liitteet

1. Lahden kaupungin rakennus- ja ympäristölupalautakunnan vastaus kumppanuuspöytien esitykseen viranomaisvalvonnan tehostamisesta Lahden pohjavesialueilla ja veden muodostumisalueilla maansiirtotöiden, rakennusurakoiden, teiden ja rataverkon hankkeiden sekä käytön osalta

15. Allekirjoitukset

Reijo Salonen

puheenjohtaja

Maikki Suhonen

sihteeri

Lahden kaupunki
Lahden kumppanuuspöydät

3.10.2024

Kaupunginjohtaja Niko Kynnäräinen
Lahden palvelualueet ja Tilakeskus
Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta
Sivistyslautakunta
Kaupunkiympäristölautakunta
Rakennus- ja ympäristölautakunta
Lahden kaupunginhallitus
Lahden kaupunginvaltuusto

Lahden kumppanuuspöytien kannanotto Lahden talouden suunnittelusta 2025 ja talouden tasapaino-ohjelmasta

Kumppanuuspöytien esitys

Lahden kumppanuuspöydät esittävät huolensa kaupungin eri palvelualueiden suunnitelmista kohdentaa kohtuuttomia määrärahasäästöjä ja sopeutustoimia erityisesti lasten, nuorten ja perheiden palveluihin sekä toimintaympäristöihin.

Kumppanuuspöydät haluavat muistuttaa, että kaikkien päätösten yhteisvaikutukset voivat heikentää laaja-alaisesti Lahden vetovoimaa asuinkuntana sekä lisätä asukkaiden pahoinvointia, joka on jo lisääntynyt viime vuosina. Kaupunki toivoo työssä käyviä veronmaksajia asukkaiksi. Mikäli sopeutustoimet koskettavat suurelta osin perheitä, vaikuttaa se muutto- ja asumishalukkuuteen Lahdessa.

Palvelualueiden ja tytäryhtiöiden valmistelijoiden ja päättäjien toivotaan käyvän parempaa yhteiskeskustelua säästökohteista ja ratkaisuista, jotta välttyttäisiin päätöksiltä, joiden vaikutukset päinvastoin toisivat lisää kustannuksia, ongelmia ja pahoinvointia pitkällä aikavälillä. Kaupunki on strategiassaan sitoutunut toimimaan avoimesti, vastuullisesti ja yhdessä. Kaupungilla ei ole varaa riitaisaan politiikkaan vaan yhteisvaikutusten ja ratkaisujen pohdintaan vastuuta kantaen.

Kumppanuuspöydät muistuttavat kokonaisvaikutusten ennakoarvioinnin tärkeydestä. Suunnittelussa on huomioitava erityisesti kaupunkistrategia sekä muut yhdessä sovitut suunnitelmat, kuten yleiskaava, Lahden kaupungin hyvinvointisuunnitelma, Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä seudullinen kilpailukykystrategia.

Kumppanuuspöydät myös muistuttavat alueellisesta tasapuolisuudesta, suunnitelmallisuudesta, johdonmukaisuudesta ja myös mahdollisuudesta määräraikaisiin ratkaisuihin, joiden jatkoa voitaisiin lähitulevaisuudessa arvioida uudelleen. Lisäksi toivotaan, että harkittaisiin erilaisia kohteiden ylläpitösopimuksia esimerkiksi yhdistysten ja paikallistoimijoiden kanssa.

Mikäli kaupunki haluaa säilyttää asukkaiden ostovoimaa, tulee kunnallisveronkorotus tehdä maltillisesti. On huomioitava, että erityisesti Lahden maaseutualueiden kaupungin lähipalveluiden toteutuneet alasajot ja tuleva verojen korotus tuntuu haja-asutusalueilla epätasa-arvoisena kohteluna. Pelkät säästötoimenpiteet ja palvelujen karsiminen eivät tasapainota näin suurta talouden epätasapainoa. On myös etsittävä uusia tulonlähteitä yhteistyössä.

Kannanotto osoitetaan kaupunginjohtajalle, Lahden palvelualueille ja Tilakeskukselle, hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnalle, sivistyslautakunnalle, kaupunkiympäristölautakunnalle, rakennus- ja ympäristölautakunnalle, kaupunginhallitukselle sekä kaupunginvaltuustolle.

Lahdessa 3.10.2024

Lahden kaupunki

Lahden pohjoinen, eteläinen, itäinen ja keskustan kumppanuuspöytä
p. 044 769 8695, p. 044 482 6573
kumppanuuspoydat@lahti.fi

Jakelu

Lahden kaupungin kirjaamo
hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta
sivistyslautakunta
kaupunkiympäristölautakunta

Lahden kaupunginhallitus

Lahden kaupunginvaltuusto

Niko Kynäräinen, kaupunginjohtaja, Lahden kaupunki

Tiina Granqvist, sivistysjohtaja, Lahden kaupunki

Olli Alho, kaupunkikehitysjohtaja, Lahden kaupunki

Elina Laavi, elinvoimajohtaja, Lahden kaupunki

Mira Keitaanranta, henkilöstöjohtaja, Lahden kaupunki

Juha Helminen, kaupunkisuunnittelujohtaja, Lahden kaupunki

Mika Lastikka, kaupungininsinööri, Lahden kaupunki

Mika Kemppainen, rakennus- ja ympäristövalvonnan johtaja,
Lahden kaupunki

Jouni Arola, toimitilajohtaja, Lahden Tilakeskus

Tiedoksi

Tiina Mörsky, talousjohtaja, Lahden kaupunki

Pia Haverinen, johtava asiantuntija, Lahden kaupunki

Heikki Turunen, lukiojohtaja, Lahden kaupunki

Virve Jämsén, opetus- ja kasvatusjohtaja, Lahden kaupunki

Jouni Kivilahti, nuorisotoimenjohtaja, Lahden kaupunki

Mika Harju, varhaiskasvatusjohtaja, Lahden kaupunki

Anu Valtavaara, hallintojohtaja, Lahden kaupunki

Rakennus- ja ympäristölupalaakunta

Ote pöytäkirjasta 03.09.2024

Rakennus- ja ympäristölupalaakunta

Ote pöytäkirjasta 03.09.2024

Otteen oikeaksi todistaa Lahden kaupungin konsernihallinnossa 10.9.2024

Pia Nordberg

valmistelusihteeri

Otteen saaja / asianosainen:

Lahden kaupungin kumppanuuspöydät

Tiia Mäkinen

Tiedoksianto:

10.9.2024 sähköposti

Pöytäkirjan nähtäväksi asettaminen:

10.9.2024

Rakennus- ja ympäristölupalautakunta

Ote pöytäkirjasta 03.09.2024

Lahden kaupunki, Rakennus- ja ympäristölupalautakunta, 03.09.2024

§ 75

Vastaus kumppanuuspöytien esitykseen viranomaisvalvonnan tehostamisesta Lahden pohjavesialueilla ja veden muodostumisalueilla maansiirtotöiden, rakennusurakoiden, teiden ja rataverkon hankkeiden sekä käytön osalta

1720/00.01.01.03/2023

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

- ympäristölupapäällikkö Juha Alaluukas, p. 050 539 1697
- rakennuslupapäällikkö Markku Sivonen, p. 050 383 6486
- rakennustarkastaja Juhani Pirinen, p. 044 482 0808

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

Rakennus- ja ympäristövalvonnan johtaja Kemppainen Mika

Päätösehdotus

Lautakunta merkitsee tiedoksi annetun vastauksen ja lähettää otteen Lahden kumppanuuspöydille.

Perusteluosa

Rakennus- ja ympäristölupalautakunnan sekä rakennus- ja ympäristövalvonnan vastaus toimenpiteistä pohjaveden suojelemiseksi

Lahden neljä kumppanuuspöytää haluaa tuoda esille huolensa Lahden alueen pohjaveden ja vesistöjen suojelemisesta sekä rakennusurakoiden lupamääräysten riittävyydestä ja valvonnan suorittamisen toteutumisesta. Kumppanuuspöydät muistuttavat pohjaveden ja vesistöjen merkityksestä sekä niiden suojelemisen välttämättömyydestä. Esitys osoitetaan

kaupungin osalta Lahden rakennus- ja ympäristölupalautakunnalle ja kaupunkiympäristölautakunnalle, rakennus- ja ympäristövalvonnalle, maakäyttö ja aluehankkeille sekä liikenneyksikölle.

Kumppanuuspöytien esityksessä on mm. pyydetty arvioimaan kriittisesti annettavia lupia pohjavesialueilla ja myös viranomaisvalvonnan tekemistä tarkemmin ja tehostetummin pohjavesialueiden hankkeissa sekä muilla riskialueilla. Vastausta pyydetään myös rakennus- ja ympäristövalvonnalta siitä, mitä toimenpiteitä kaupunki tekee tällä hetkellä pohjaveden suojelemiseksi.

Kumppanuuspöytien esitykseen ovat antaneet vastauksen myös Uudenmaan sekä Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset sekä Väylävirasto. Kumppanuuspöydän esitys sekä ELY-keskusten ja Väyläviraston vastaukset ovat esityslistan liitteinä.

Yleistä Lahden pohjavesialueista ja pohjaveden merkityksestä

Lahti on rakentunut I Salpausselän yhteyteen ja ympäristöön, ja Salpausselkään tiiviisti liittyvillä pohjavesivaroilla on erityisen merkittävä rooli kaupungissa. Pohjaveden suojelun tärkeys on laajasti tunnustettu kaupungissa ja se on otettu kiinteäksi osaksi kaupunkiympäristön palvelualueen toimintaa. Lahdessa talousvetenä käytetään pelkästään pohjavettä, ja talousvedenoton lisäksi runsaita pohjavesivaroja on hyödynnetty myös alueen elintarviketeollisuudessa. Pohjavesialueille sijoittuvasta asutuksesta ja muusta ihmistoiminnasta aiheutuu pohjavedelle kuitenkin myös monen tyyppisiä riskejä, ja runsas ihmistoiminta näkyikin alueella pohjaveden laadussa mm. tiettyjen pohjavedelle haitallisten aineiden kohonneina pitoisuuksina. Pohjavesiriskien hallinta koostuu sen monista eri keinoista, jotka vaikuttavat ja on huomioitava lähes kaikessa pohjavesialueella tapahtuvassa toiminnassa.

Seuraavassa on esitetty rakennus- ja ympäristövalvonnan vastualueen tehtävät, joilla pyritään takaamaan pohjaveden laatu ja eri toimintojen valvonta pohjavesialueilla. Viranomaistoiminta perustuu erityislainsäädännössä tarkemmin määriteltyihin säädöksiin ja käytäntöihin.

Pohjavesi ja ympäristöluvan myöntäminen

Pohjavettä on suojattu Suomen lainsäädännössä pohjaveden pilaamis- ja muuttamiskielloilla jo 1960-luvulta alkaen. Nykyisin pohjavedensuojelusta on säädetty ympäristönsuojelu- ja vesilaissa. Ympäristönsuojelulaissa on määritelty tietyt lain liitteessä luetellut toiminnot hakemaan toiminnalla ympäristölupaa. Ympäristölupakohteen sijaitessa pohjavesialueella ympäristölupaprosessiin kuuluu, että lupahakemukseen kuvataan pohjavesialueen olosuhteet mm. maaperän koostumus ja pohjaveden muodostuminen, pohjaveden virtaussuunta ja vedenotto alueella sekä maaperän ja pohjaveden suojaustekniikan käyttö, jotta toiminnasta ei aiheudu pohjaveden pilaantumista tai sen vaaraa. Ympäristölupaa ei saa myöntää, mikäli toiminnasta aiheutuu pohjaveden pilaantumista tai sen vaaraa. Konkreettista pilaantumista ei tarvitse aiheutua, vaan pelkkä pilaantumisvaaran aiheutuminen riittää luvan epäämiseksi. Mikäli pohjaveden pilaantumisvaaraa ei ympäristölupalaitosten osalta pystytä lupamääräyksin riittävästi estämään, tulee ympäristölupa jättää myöntämättä. Näin on toimittu esim. pohjaveden muodostumisalueella toimivien polttonesteen jakeluasemien kohdalla.

Ympäristölupamääräyksissä annetaan veloitteet riittävästä suojaustekniikoista ja -käytännöistä maaperän ja pohjaveden pilaantumisvaaran aiheutumisen estämiseksi. Pohjaveden pilaantuminen

tulee pystyä estämään myös poikkeuksellisten tilanteiden yhteydessä, kuten tulipalotilanteissa. Pohjavesialueelle sijoittuneiden ympäristölupavelvollisten laitosten valvontaan kuuluu pohjaveden tarkkailuputkien asentaminen ja yleensä kaksi kertaa vuodessa tapahtuva pohjaveden laaduntarkkailu laboratoriotutkimuksin.

Ympäristölupalaitosten valvonta

Ympäristölupalaitokset kuuluvat ympäristöpalveluiden ympäristönsuojelulakiin perustuvan lakisääteisen valvontasuunnitelman piiriin. Toimintoja valvotaan säännöllisesti määräaikaistarkastuksin. Pohjavesialueella sijaitsevien laitosten määräaikaistarkastusvälit ovat pohjavesialueen ulkopuolella sijaitsevia vastaavia laitoksia lyhyemmät, jotta pohjavesiriskiä voidaan paremmin hallita ja saada laitosten toiminnasta tarkempaa tietoa pohjavesialueen ulkopuolisiin laitoksiin verrattuna. Lupavelvollisille laitoksille kuuluu myös vuosittaisen yhteenvedon laatiminen ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Maa-ainesluvut

Maa-ainesten ottamisella on monia vaikutuksia ympäristöön. Haitalliset ympäristövaikutukset ovat yleensä suurimmillaan ottamisen aikana, ja niitä voidaan vähentää ottamisen hyvällä suunnittelulla ja toteutuksella. Haitalliset ympäristövaikutukset kohdistuvat ennen kaikkea maisemakuvaan sekä ottamisalueen geologisiin ja biologisiin luonnonarvoihin. Soran ottamisalueilla korostuvat lisäksi vaikutukset pohjavesiolosuhteisiin. Rakennus- ja ympäristölupalautakunta käsittelee maa-ainesluvut. Lupapäätöksissä asetetaan mm. pohjaveden pilaantumisvaaraa estävät ja ottoalueiden ennallistamista koskevat määräykset. Maa-ainesottoa paikkojen toiminnan luvanmukaisuutta valvoo

Lahden ympäristöpalvelut lautakunnan vahvistaman määräaikaisvalvontaohjelman mukaisesti.

Pohjaveden yhteistarkkailu

Lahden kaupungin alueella pohjaveden yhteistarkkailu ympäristö- ja maaineslupavelvollisten laitosten ja Lahden ympäristöpalveluiden kesken on aloitettu vuonna 2019. Tätä ennen jokainen lupavelvollinen toimija toteutti velvoitetarkkailun itse. Yhteistarkkailu ei kata vielä tällä hetkellä kaikkia Lahden alueen pohjavesialueita. Nykyisellä toimintakaudella yhteistarkkailu kattaa Lahti-pohjavesialueen, Renkomäen pohjavesialueet sekä Hollolan puolella Salpakankaan ja Kukonkoivu-Hatsinan pohjavesialueet. Yhteistarkkailussa on mukana 19 toimijaa ja 44 pohjaveden havaintoputkea tai kaivoa.

Pohjaveden yhteistarkkailu tuottaa hydrogeologista perustietoa pohjaveden pinnankorkeuden vaihtelusta, laadusta ja muodostumisesta, sekä ihmisen toiminnan vaikutuksista pohjaveden laatuun ja määrään. Pohjaveden määrää seurataan havaintoputkista ja kaivoista tehtävin pohjaveden pinnankorkeusmittauksin. Havaintopisteistä otetuista vesinäytteistä on analysoitu havaintopaikasta riippuen mm. metalleja, erilaisia haitta-aineita kuten torjunta-aineita, liuottimia ja öljyhiilivetyjä, sekä pohjaveden yleisestä laadusta kertovia perusparametreja, joita ovat mm. kloridipitoisuus, happipitoisuus sekä sähkönjohtavuus.

Pohjavesityöryhmä

Lahden, Hollolan ja Iitin seudullinen pohjavesityöryhmä on kuntien eri viranomaisten, Hämeen ELY-keskuksen ja Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen yhteinen pohjavesiasioihin keskittyvä ryhmä, joka on kokoontunut pohjavesiteeman ympärille 1990-luvulta lähtien. Työryhmä kokoontuu kaksi kertaa vuodessa. Työryhmän puheenjohtajana toimii tällä hetkellä

Lahden kaupungin vesiensuojelupäällikkö. Kokouksissa käydään läpi eri viranomaisten ajankohtaiset maaperään ja pohjaveteen liittyvät asiat. Pohjavesityöryhmätyöskentelyn tavoite on edistää pohjavedensuojelua sekä jakaa informaatiota ja hyviä käytäntöjä teemaan liittyen.

Pohjavesiensuojelusuunnitelma

Lahden ympäristöpalvelut vastaa Lahden kaupungin pohjavedensuojelusuunnitelman laatimisesta, päivittämisestä ja suunniteltujen toimenpiteiden edistämisestä omalta osaltaan. Suojelusuunnitelman laatiminen perustuu lakiin vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä 1299/2004. Suojelusuunnitelmia on laadittu ja tietoja päivitetty useamman vuosikymmenen aikana. Ensimmäinen suojelusuunnitelma on laadittu 1990-luvulla. Uusin päivitetty pohjavedensuojelusuunnitelma valmistuu alkusyksystä 2024.

Lahden kaupungin ympäristönsuojelumääräykset

Ympäristönsuojelulain nojalla annetut Lahden kaupungin ympäristönsuojelumääräykset ovat yksi väline pohjaveden laadun turvaamiseksi. Lahden ensimmäiset ympäristönsuojelumääräykset annettiin vuonna 2005, ja niitä on uudistettu useampaan kertaan. Nykyiset määräykset ovat tulleet voimaan 2018. Ympäristönsuojelumääräyksissä on pohjavedensuojelua edistäviä määräyksiä mm. jätevesien johtamisesta, lumenkaatopaikkojen sijoittamisesta, jätteidenkäsittelystä, kemikaalien sekä polttonesteiden varastoinnista ja maalämpöjärjestelmien rakentamisesta.

Kaavoitusyhteistyö

Lahden ympäristöpalvelut antaa Lahden kaupunkisuunnittelun vastuualueelle ympäristönsuojeluviranomaisen edustajana lausuntoja valmistelussa oleviin kaavoihin liittyen. Mikäli kaavoituskohteet sijaitsevat pohjavesialueella, otetaan lausunnoissa kantaa myös pohjaveden- ja maaperänsuojeluun.

Öljy- ja kemikaalivahinkojen jälkitorjunta

Öljy- ja kemikaalivahinkojen ensitorjunnasta vastaa Lahdessa Päijät-Hämeen pelastuslaitos. Lahden kaupungin kaupunkiympäristön palvelualueen kaupunkitekniikan vastuualue vastaa öljyvahinkojen jälkitorjunnasta. Lahden ympäristöpalvelut antaa tarvittaessa asiantuntija-apua öljy- ja kemikaalivahinkotapauksiin liittyen. Vahinkoihin liittyen rakennus- ja ympäristövalvonnassa on käytössä kolmella viranhaltijalla virkapuhelimet, joihin vastataan myös virka-ajan ulkopuolella.

Kumppanuuspöytien esityksessä mainitut vaarallisten aineiden onnettomuudet, joissa on kaatunut rikkihappoa kuljettava ajoneuvoyhdistelmä, ovat aiheuttaneet kemikaalivahingon torjuntatoimia Päijät-Hämeen pelastuslaitokselle sekä ohitiellä sattunut onnettomuus myös jälkiseurantatoimia tapahtuman pohja- ja pintavesivaikutusten selvittämiseksi. Ohitien kemikaalivahingon jälkiseurantaa tehtiin moniviranomaisseurantana. Rikkihappo on maantiekuljetusmäärältään suuri, mutta ei aiheuta kovin suurta riskiä pohjavedelle. Muutokset maaperän ja pohjaveden pH:ssa ovat todennäköisiä mahdollisessa vuototilanteessa, mutta maaperässä tapahtuvan hapon aiheuttaman joidenkin aineiden liukoisuuden kasvun lisäksi rikkihaposta ei ole juuri suurempaa haittaa pohjaveden laadulle.

Lahdessa tapahtuneet kemikaalionnettomuudet osoittavat, että vaarallisia kemikaaleja kuljetettaessa torjuntatoimia edellyttäviä vuotoja rauta- ja

maantiiliikenteessä aiheutuu, mutta ne huomataan yleensä aina välittömästi ja torjuntatoimet voidaan aloittaa heti. Myös rikkihappoa vaarallisempien aineiden kuljetusonnettomuudet ovat mahdollisia, ja yleisimpinä ja pohjaveden pilaantumiselle suurinta vaaraa aiheuttavina voidaan pitää erilaisia polttonestevuotoja.

Nestemäisiä polttoaineita varastoidaan vielä melko paljon rakennusten lämmitystarvetta varten. Polttonesteiden varastoinnista aiheutuu öljyvahinkoja, joiden torjunta tehdään pelastus- ja ympäristönsuojeluviranomaisten yhteistyönä. Polttonestesäiliöiden kunnosta pyritään huolehtimaan edellyttämällä säiliöiden kuntotarkastamista vähintään 10 vuoden välein. Määräys perustuu Lahden kaupungin ympäristönsuojelumääräyksiin.

Rakennusvalvonnan viranomaisyhteistyö

Rakennusvalvonta käy viikoittain ns. viranomaispalaverissa läpi rakennusluvut, joissa tarvitaan eri viranomaisten yhteistyötä luvanmyöntämisedellytysten selvittämiseksi. Palavereihin osallistuu Lahden ympäristöpalveluiden, Lahden ympäristöterveyden ja Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen edustajat. Rakennusvalvonta pyytää tarvittavat rakennuslupiin liittyvät lausunnot eri viranomaistahoilta. Lahden ympäristöpalvelut ympäristönsuojeluviranomaisen edustajana antaa tarvittaessa rakennuslupiin liittyvän lausunnon, mikäli rakennushankkeella voi olla vaikutusta pohjaveden laatuun tai määrään. Joissakin rakennushankkeissa saatetaan kohdistaa rakentamista pilaantuneen maan alueelle. Mikäli pilaantumasta on ympäristöpalveluilla tieto, se huomioidaan lausuntoa annettaessa. Rakennusluvassa annetaan tarvittavat määräykset pilaantumisen huomioimiseksi.

Lähtökohtaisesti pohjavesialueille ei myönnetä rakennus- tai toimenpidelupia, jotka voisivat aiheuttaa merkittävää riskiä pohjaveden vahingoittumiseen. Rakennusjärjestyksessä on useita kohtia, jossa rakentamisen aikaista pohjavesiensuojelua ohjataan.

Maan alle rakennettaessa tulee riittävässä laajuudessa selvittää rakentamisen vaikutukset ympäristöön. Erityisesti on varmistuttava, ettei rakentamisella ole vaikutusta ympäristössä jo olemassa olevien maanpäällisten ja maanalaisten rakenteiden turvallisuuteen eikä haitallista vaikutusta pohjaveden tasoon.

Lahden kaupungin rakennusjärjestys tukee ympäristönsuojelumääräyksiä ja tunnistaa Lahden erityisolosuhteet pohjaveden suojelun osalta.

Rakennusjärjestys on uusittava 10 vuoden välein ja päivitysten yhteydessä huomioidaan tarvittaessa lisääntynyt ohjeistamisen tarve.

Rakennusjärjestyksessä on ohjeistettu esimerkiksi maanrakennustyöt ja rakentaminen pohjavesialueilla. Rakennusjärjestys ohjaa myös maalämmön hyödyntämisen mahdollisuuksista Lahdessa. Rakennusjärjestyksen uusimistyö on käynnissä ja uuden rakennusjärjestyksen on tarkoitus olla voimassa 1.1.2025.

Rakentamista yleisimmin ohjaava maankäyttö- ja rakennuslaki määrittelee myös mahdollisuudesta käyttää tarpeellisia rakennushanketta koskevia lupamääräyksiä.

Pohjavesialueella tulee pihamaan rakentamisessa käyttää vettä läpäiseviä pintamateriaaleja, mikäli alueen käyttö ei edellytä suojaavaa pinnoitetta. Pohjaveden pilaantuminen tulee estää pohjavesialueilla maanrakennustöitä tehtäessä. Kaivettaessa on jätettävä pohjaveden ylimmän pinnan ja maanpinnan välille vähintään kahden metrin suojakerros. Täyttöjä tehtäessä täyttöainesten on oltava laadultaan täyttöön soveltuvia, puhtaita

kiviperäisiä maa-aineksia. Rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomainen voivat tarvittaessa vaatia rakentajalta selvitystä suojakerroksen riittävydestä ja täyttömaiden puhtaudesta. Rakennusjätteen hautaaminen tai polttaminen on kielletty.

Pohjavesialueelle rakentamista suunniteltaessa on arvioitava rakentamisen vaikutukset pohjaveden laatuun ja määrään. Tämä tutkimus on liitettävä lupahakemukseen. Pohjaveden pysyvä alentaminen edellyttää aina asiantuntijan laatimaa pohjaveden hallintasuunnitelmaa. Suunnitelmasta on käytävä ilmi pohjaveden alentamisen vaikutukset ympäristön rakenteisiin, kasvillisuuteen ja kunnallistekniikkaan sekä yhdyskuntien vedenhankintaan. Suunnittelun yhteydessä on myös selvitettävä tarve ympäristönsuojeluviranomaisen lupaan. Pohjaveden korkotason muuttaminen edellyttää vesioikeudellista lupaa. Pohjavesialueilla lupaa haettaessa rakennusluvan hakemusasiakirjoihin on tarvittaessa liitettävä pohjaveden hallintasuunnitelma.

1- ja 2-luokan pohjavesialueilla öljy- ja polttoainesäiliöt sekä muut vaarallisten aineiden säiliöt tulee sijoittaa maan päälle ja rakentaa kaksivaippaisena rakenteena tai varustaa sellaisella suoja-altaalla ja varolaitteella, joka estää suorat valumat maastoon säiliön rikkoutuessa muun vahingon yhteydessä.

Vesikäymälöiden jätevesi tai erottelevan kuivakäymälän virtsa on johdettava umpisäiliöön, mikäli jätevesiä ei voida johtaa tiiviissä putkessa käsiteltäväksi pohjavesialueen ulkopuolelle. Jätevesiviemärin tiiveydestä on varmistuttava koestamalla viemärit ennen niiden käyttöönottamista. Pohjavesialueella jätevesien imeyttäminen on kielletty, lukuun ottamatta vähäisiä harmaita jätevesimääriä.

Pohjavesialueella rakennettavan uudisrakennuksen lämmitysmuoto ja siihen liittyvä huolto tulee järjestää siten, ettei niistä aiheudu pohja- tai pintaveden pilaantumisvaaraa.

Maalämmön käyttäminen (lämpökaivo, maapiiri) lämmitysjärjestelmänä vaatii rakennusvalvontaviranomaisen luvan sekä uudisrakentamisessa että lämmitysjärjestelmän vaihdoksessa. Vedenottamon suoja-alueilla ja läheisyydessä ei yleensä ole edellytyksiä maalämmön käytölle.

Pohjavesialueella maalämpökaivon hyväksyntä perustuu tapauskohtaiseen harkintaan, maapiirien rakentaminen ei ole mahdollista.

Lämmönkeruuputkistojen asentaminen vesistöön edellyttää vesirakennustyöilmoitusta tai vesilain mukaista lupaa. Lahdessa ei ole vuosiin myönnetty maalämpölupia pohjavesialueella.

Käytöstä poistetut maanalaiset öljysäilöt tulee poistaa maaperästä säiliön käytöstä luopumisen yhteydessä. Tältä osin on noudatettava Lahden ympäristönsuojelumääräyksiä.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi yksittäistapauksissa myöntää poikkeuksen säiliön poistamismääräyksestä, mikäli säiliön poistaminen on teknisesti vaikeaa tai siitä voi aiheutua vahinkoa muulle omaisuudelle.

Säiliön käytöstäpoistamisesta tehdään ilmoitus pelastusviranomaisille.

Rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaiselle sekä palotarkastajalle tulee varata mahdollisuus tarkastaa maaperän tila säiliön noston yhteydessä. Käytöstä poistettu säiliö on puhdistutettava Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesin hyväksymällä urakoitsijalla.

Muut pohjavesiriskit

Edellä mainittujen tekijöiden lisäksi pohjavedelle aiheuttavat riskiä mm. viemäriverkoston vuodot ja torjunta-aineiden käyttö. Uusi tekniikka ja järjestelmät ovat lähtökohtaisesti parempia kuin vanhat järjestelmät. Myös

järjestelmissä käytettävien kemikaalien ympäristövaarallisuus vähenee vähitellen. Laitteistojen käytöstä, kunnossapidosta ja käytöstäpoistosta ei kuitenkaan kaikissa tapauksissa huolehdi asianmukaisesti. Käytössä olevan tekniikan uusiutuminen ottaa myös aikaa, joten tilanteen parantuminen ei tapahdu kovin nopeasti.

Torjunta-aineiden leviäminen pohjaveteen, aineiden havaitseminen ja torjunta-aineiden poistuminen pohjavedestä kestää Suomen olosuhteissa hyvin pitkän ajan. Näin ollen, vaikka pohjavesiriski poistuu esim. vaarallisen aineen käyttökiellon myötä, ei aine häviä maaperästä ja pohjavedestä vasta kuin useamman vuosikymmenen kuluttua. Lahden pohjavedestä on todettu torjunta-ainejäämiä pitkän aikaa sen jälkeen, kun aineiden käyttö on kielletty.

Ympäristöririkokset

Pohjaveden tai maaperän pilaantumisvaaraa aiheuttavassa toiminnassa voi olla kyse myös ympäristöririkoksesta. Lahden ympäristöpalvelut on tehnyt yhteistyötä poliisin kanssa ympäristörikosasioissa jo lähes 10 vuoden ajan. Valtakunnalliseen ympäristörikostorjunnan strategiaan ja toimenpideohjelmaan liittyen ympäristöpalveluilla on edustajat Päijät-Hämeen ympäristörikostyöryhmässä. Työryhmän tarkoitus on jakaa tietoa sekä kehittää moniviranomaisyhteistyötä alueella. Ympäristöpalveluiden viranhaltijat ovat osallistuneet myös aiheeseen liittyviin kansallisiin koulutuksiin. Mikäli ympäristövalvonnassa havaitaan ympäristörikollisuuteen viittaavaa, tehdään havainnoista tutkintapyyntö poliisille.

Viranomaisvalvonnan ja resurssien arviointi

Pohjaveden merkitys Lahdessa on huomioitu reilun 35 vuoden ajan viranomaistoiminnassa. Tällä aikajaksolla pohjavedensuojelusta on tullut

normaali käytäntö, joka huomioidaan usein täysin automaattisesti. Vaikka tehdään paljon etukäteissuunnittelua ja varautumista, ei kaikkia onnettomuus- ja vuototilanteita voida kuitenkaan täysin estää.

Viranomaisresurssit ja valvontakäytännöt ovat tehtäväkenttään nähden suhteellisen hyvällä tasolla. Pohjavesiriskiä aiheuttavien kulloinkin käytössä olevien aineiden muutokset ja käytössä olevan tekniikan hallinta vaatii jatkuvaa kouluttautumista ja toiminnan kehittämistä, jotta pysytään riskienhallinnan osalta ajantasalla. Tätä edistää motivoitunut henkilöstö, joka on valmis pitämään osaamistaan jatkuvasti yllä sekä työskentelemään välillä myös haastavassa työympäristössä ristikkäisten intressien paineessa. Tämänhetkinen lainsäädännöllinen tilanne antaa kuitenkin hyvän selkänöjan pohjaveden suojelutehtävien hoitamiseen, onhan pohjavesi lainsäädännössä selkeästi tiukimmin suojeltu ympäristöelementti. Näin ollen tilanne on kokonaisuudessaan varsin hyvä, vaikka työ onkin jatkuvaa riskienhallintaa ja tarkkailua.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Ote: Lahden kaupungin kumppanuuspöydät

Rakennus- ja ympäristölupautakunta

Ote pöytäkirjasta 03.09.2024

Muutoksenhakuohje koskee pykälää: § 75

Lahden kaupunki

MUUTOKSENHAKUKIELTO

oikaisuvaatimus/kunnallisvalitus

Koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa, kuntalain 136 §:n nojalla tästä päätöksestä ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta.